

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 411/2020
24.12.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Бранка Станића, као председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, Јелене Боровац и Драгане Маринковић, као чланова већа, у парници по тужби тужиоца АА предузетника АУТО ТАХИ из Београда-Сурчин, чији је пуномоћник Никола Томашевић, адвокат у ..., против туженог ProCredit Bank а.д. Београд, ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 2507/19 од 01.06.2020. године, у седници већа која је одржана дана 24.12.2020. године, донео је следећу

ПРЕСУДУ

І ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, па се **ПРЕИНАЧАВА** пресуда Привредног апелационог суда Пж 2507/19 од 01.06.2020. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

ОДБИЈА СЕ жалба туженог као неоснована и потврђује пресуда Привредног суда у Београду П 3815/2018 од 27.11.2018. године.

ІІ ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове поступка у износу од 36.390,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П број 3815/18 од 27.11.2018 године, у ставу І изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 16.301,32 динара са законском затезном каматом од 18.08.2008. године па до исплате. Ставом ІІ изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 29.256,00 динара на име накнаде трошкова парничног поступка.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 2507/19 од 01.06.2020. године преиначена је наведена првостепена пресуда у целости, па је одбијен тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се обавезе тужени да му исплати износ од 16.301,32 динара са законском затезном каматом од 18.08.2008. године па до исплате. Обавезан је тужилац да туженом накнади трошкове првостепеног поступка у износу од 7.500,00 динара и износ од 21.756,00 динара на име трошкова другостепеног поступка.

Против пресуде Привредног апелационог суда Пж 2507/19 од 01.06.2020. године, тужилац је преко пуномоћника из реда адвоката благовремено изјавио ревизију због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и због погрешне примене

материјалног права. Ревизију је изјавио позивом на одредбу члана 404. ЗПП, ради успостављања правне сигурности у циљу уједначавања судске праксе. Предложио је да ревизијски суд дозволи и усвоји ревизију.

По члану 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе чл 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац кредита, су били у уговорном односу по основу Уговора о кредиту бр. ...-... од 18.08.2008. године. Овим уговором тужени је одобрио тужиоцу кредит у износу од 10.638,40 ЕУР у динарској противвредности. Такође, на основу тог уговора тужилац се обавезао да ће туженом на име трошкова обраде кредита исплатити 2% од износа кредита, што представља износ од 16.301,32 динара и то тако што ће задржати тако обрачуната средства од износа одобреног кредита. Закључењем уговора тужилац је прихватио одредбу да је упознат са структуром и висином своје обавезе, а у тренутку закључења уговора тужиоцу је уручен план отплате кредита, као и преглед битних елемената отплате кредита и основних података уговора што укључује износ кредита, висину номиналне каматне стопе, рок отплате, ефективну каматну стопу, као и трошкове обраде кредита у износу од 16.301,32 динара. Тужилац је приликом исплате средстава задржао на име трошкова обраде кредитног захтева 2% износа одобрене главнице кредита.

У овој парници предмет тужбеног захтева обухвата враћање датог по одредби уговора о кредиту закљученог између парничних странака којом се успоставља обавеза тужиоца на име плаћања износа од 2% у погледу трошкова обраде кредита, а која је према чињеничним тврдњама тужиоца изложена последицама ништавости.

На основу претходно утврђеног чињеног стања првостепени суд налази да тужени није доказао да је обавестио тужиоца о постојању и висини накнаде за обраду кредита пре закључења спорног уговора о кредиту, већ тек у тренутку његовог

закључења. Сматра да је одредба уговора којом је предвиђено да је корисник сагласан да банка на име трошкова обраде кредита приликом исплате кредита задржи 2% од износа одобреног кредита ништава. Из овог разлога применом члана 210. и 214. Закона о облигационим односима сматра да је тужени у обавези да тужиоцу врати оно што је примио на основу ништаве одредбе уговора са припадајућом законском затезном каматом од дана исплате, због чега налази да је тужбени захтев основан у целости.

Другостепени суд не прихвата закључак првостепеног суда. Закључује да није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкова обраде кредита исплати износ од 2% одобрених кредитних средстава задржавањем дела одобрених кредитних средстава. Узимајућу у обзир члан 43. Закона о банкама, другостепени суд сматра да тужени има право да поред камате наплаћује и трошкова обраде кредита, односно да није искључено право банке да поред уговорне камате наплаћује и друге трошкове, али да то подразумева да је клијенту било јасно какву обавезу преузима и шта чини укупан предмет његове обавезе. Другостепени суд сматра битним да је кроз висину ефективне каматне стопе укупан износ трошкова саопштен кориснику, те да нису били испуњени услови да се утврди ништавост уговорне одредбе, јер је у плану отплате који је уручен тужиоцу приказана висина ефективне каматне стопе и да је јасно назначено да је тужилац у обавези да банци једнократно плати износ од 16.301,32 динара, односно 2% од износа уговореног кредита, колико износи трошак обраде кредитног захтева.

Врховни касациони суд не прихвата становиште другостепеног суда.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило који треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеност промета. Код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није у потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Сл. гласник РС“, број 57/06), који је био на снази у време закључења спорног уговора о кредиту. Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и

објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова (ефективна каматна стопа), као и ближи услови и начин обавештавања клијента банке (тачка 1 став 1). Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку објављивања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама (тачка 1. став 2.). Према тачки 5. став 1. одредба под 1) понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: висину номиналне каматне стопе на депозит, односно кредит, износ накнада и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита, односно одобравања кредита, износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту, односно кредиту. Ставом три ове тачке прописано је да подаци из става 1. ове тачке треба да буду уведени и исказани у понуди из тог става тако да клијента ни једног тренутка не доведе у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Према одредби тачке 7. став 2. Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате овог кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: износ кредита, период отплате, номинала каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплате рате, док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредбе под 2) ове Одлуке. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопа, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефикасних каматних стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да су сви приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз

ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу и опште услове пословања, док су у плану отплате кредита биле спецификоване главница, висина камате и накнада на име трошкова обраде кредита од 2%. На тај начин тужени је упознао тужиоца са висином његових обавеза. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба дела члана 1. Уговора о кредиту бр. ... -... од 18.08.2008. године која је тим поводом везивала парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку другостепеног суда у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 16.301,32 динара, као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење другостепене одлуке од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Одлучено је о трошковима ревизијског поступка применом члана 165. Закона о парничном поступку. У односу на остварени успех у спору тужиоцу припада право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, због чега му у складу са одређеним захтевом по том основу припадају укупни трошкови у износу од 36.390,00 динара и то: на име састава ревизије у износу од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи, као и на име судске таксе на ревизију износ од 9.756,00 динара и на име судске таксе на одлуку по ревизији износ од 14.634,00 динара, према важећој ТТ, па је донета одлука као у ставу II изреке.

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић